

A végpontosság mint szituációs aspektuális jegy jelölése a magyar nyelvben. 2. rész*

4. Az áltárgy. Ez a fejezet az *egyet*, (*egy*) *jót*, *jókat*, (*egy*) *nagyot*, *nagyokat*, *hatalmasat* stb. áltárgyakat kívánja bemutatni. Formailag, a tárgyessel ellátott számnév – amely nem rendelkezik sem az ige által kiosztott tematikus szereppel, sem referenciális értékkel – az áltárgy szerepét tölti be cselekvést (30) vagy mozzanatot (31) kifejező intranszitiv igék esetében:⁶

- (30) a) *Tegnap sétáltunk/táncolt/sírtam/futottak/aludtak egyet.*
 b) *Tegnap sétáltunk egy jót.*
 c) *A fiatalok jót táncoltak a lagziban.*
 d) *Régen jókat/nagyokat buliztunk.*
 (31) *A labda pattant/a zár kattant/a beteg köhintett egyet.*

TENNY (1994), valamint WECHSLER–LEE (1996) terminológiáját használva, ezen áltárgyakat helyzetbehatárolónak is tekinthetjük (situation delimiter, l. CSIRMAZ 2008: 169), amelyek szerepe, hogy kimérjék/behatarolják az ige által kifejezett cselekvést. Így, míg (32a) atelikus, (32b) telikus cselekvést fejez ki:

- (32) a) *Tegnap sétáltunk.*
 b) *Tegnap sétáltunk egyet/egy jót.*

Ehhez az áltárgyhoz eseménylétrehozás értelmezés kapcsolódik (É. KISS 2004: 34). Pontosabban, a fenti esetben a (32b) mondat azt fejezi ki, hogy létrehoztunk egy (bár térben és/vagy időben változó hosszúságú/időtartamú, mégis kontextuálisan meghatározott) sétálási eseményt. CSIRMAZ szavaival élve (l. CSIRMAZ 2008: 177), az áltárgy egy eredményt vezet be és azt módosítja, így határolván be az ige cselekvését.

Amint azt az alábbiakban is látni fogjuk, a fenti esetben a sétálás során megtett táv lehet kontextustól függően hosszabb vagy rövidebb, és így a sétálás kiinduló és főként végpontja is változhat, mivel itt a hangsúly egy sétálási/sétálásnyi eseményen van. Itt nincs célra irányuló cselekvés, nincs egy jól meghatározott,

* A tanulmány első részét l. MNy. 2019: 176–185.

⁶ Bár itt megemlítjük, hogy az áltárgy mind cselekvést, mind mozzanatot kifejező intranszitiv igék esetében előfordul, a továbbiakban kizárólag a cselekvést kifejező igék után megjelenő áltárgyakra figyelünk. Ennek az egyik legfőbb oka az, hogy az áltárgy más (szintaktikai) viselkedést mutat a két ige esetében; például a mozzanatot kifejező igék esetében, ahol az *egyet* megelőzheti az igét (l. fentebb), az áltárgy ellentétbe állítható valós számnévvel (*A labda négyet pattant/a zár kettőt kattant/a beteg hármát köhintett*), a részletekért l. még PIÑÓN (2001) észrevételeit. Nem kizárt, hogy lexikális kétértelműséggel magyarázható a jelenség.

azaz prominens, természetes (például predikátumban kódolt) végpont, amit a sétálás során el lehet vagy el kell érni, mint például az alábbi, természetes végponttal rendelkező események során, amely esetben a *ki* igekötő (33a), illetve a *tóhoz* rezultatív predikátum (33b) által kifejezett végpont elérésekor valamilyen állapot- vagy helyváltozás történik, és/vagy amely után a cselekvés megszűnik:

- (33) a) *Kisétáltuk magunkat.*
 b) *A tóhoz sétáltunk.*

A telicizáló igekötőkkel és rezultatív predikátumokkal ellentétben, amelyek magukban kódolnak egy eseménymaximalizációs operátort (MAX_E , l. fentebb), az *egyed* áltárgyban kódolt aspektuális operátor egy kontextuálisan specifikált, nem maximális alrészét veszi ki az igei predikátum által kifejezett eseménynek. Az így kapott igei predikátum kvantált, azaz az áltárgyas mondatok [+telikus] olvasatot kapnak. Ezt igazolják az irodalomban használt, a predikátumok telikusságának elkülönítésére használt kritériumok, szemantikai tesztek is, mint például az ún. implikáció tesztje, amely szerint a kétféle igei szerkezetet tartalmazó mondat mellérendelés esetén kétféle implikációt eredményez. Eszerint az alábbiakban szemléltetett mondatokban az atelikus eseményszerűséget jelölő predikátum (l. [34a]) kifejezhet egyetlen eseményt, a telikus eseményszerűséget jelölő predikátum (l. [34b]) viszont kötelezően két jól elkülöníthető eseményt fejez ki (vö. CSIRMAZ 2008: 178–179):

- (34) a) *Mari délelőtt is, és délután is szaladt.*
 b) *Mari délelőtt is, és délután is szaladt egyet/egy jót.*

Átfogalmazva, míg az első mondat értelmezése az, hogy ugyanaz az esemény volt folyamatban délelőtt és délután is, a második mondat két szaladási eseményt ír le: az egyik délelőtt, a másik délután történt.⁷

Az igekötők (és a rezultatív szerkezetek) esetében a közvetlenül érintett, belső argumentum által jelölt entitás (az alábbi példákban *a haja*) az ige cselekvésének következtében egy jól meghatározott végpont felé halad ([35a], [35b], illetve l. fentebb még a [22]-beli és a [28]-beli mondatokat is), amely elérése után az esemény megszűnik, és nem ismétlődhet meg (35c); (l. még CSIRMAZ 2009 példáit is). Ezzel szemben az áltárgyas mondatok belső szerkezete nem tartalmaz egy jól meghatározott, azaz prominens végpontot, amit a nem közvetlenül érintett, belső argumentum által jelölt entitásnak el kell érnie az esemény következtében ([36a], [36b]). Ezért ezt az eseményt újra és újra meg lehet ismételni (36c):

⁷ A szakirodalom szerint (PIÑÓN 2001: 182; KIEFER 2006: 56; CSIRMAZ 2008: 178; FARKAS 2017: 119, 128) a fenti predikátumok nem kompatibilisek a telikusság egyik legmegbízhatóbb tesztjeként ismert *alatt* határpontos időmódosítóval, amint azt az olyan példák is illusztrálják, mint **Mari két óra alatt sétált egyet*, **Fél óra alatt úsztunk egyet*, **Tíz perc alatt pihent egyet*. (Ellenpéldákért, valamint a *belül* határpontos időmódosító viselkedéséért l. É. KISS [2004: 34] vagy CSIRMAZ [2008: 178, 197] mondatait.)

- (35) a) #*Megszárította a haját, de az nem lett (teljesen) száraz.*
 b) *Megszárította a haját azért, hogy az (teljesen) száraz legyen.*
 c) #*Megszárította a haját, aztán később megint megszárította azt.*
- (36) a) *Szárított egyet a haján, de az nem lett (teljesen) száraz.*
 b) #*Szárított egyet a haján azért, hogy az (teljesen) száraz legyen.*
 c) *Szárított egyet a haján, aztán később megint szárított egyet rajta.*

Mivel az áltárgyas szerkezetek telikusak – ahol az igei szerkezet bár nem egy jól meghatározott, azaz prominens, hanem egy kontextuálisan definiált határpontot tartalmaz – a konstrukció által kifejezett cselekvés elméletileg nem folytatható a végtelenségig, de megismételhető.

Ezt a lényeges különbséget az is alátámasztja, hogy az igekötők társíthatók a *maximalitás* koncepciójához (a [35a]-beli mondatban a maximalitás tagadása szemantikai anomáliát eredményez), és így ezen típusú szerkezetek összeegyeztethetőek a *teljesen, egészen* vagy *maximálisan* határozószavakkal (CSIRMAZ 2009). Az áltárgyas konstrukciók viszont nem köthetőek össze a maximalitás fogalmával, így nem kompatibilisek a *teljesen, egészen* vagy *maximálisan* határozószavakkal sem: a (36a)-beli mondatban a maximalitás tagadása nem vezet szemantikai anomáliához. Ellenkezőleg, a maximalitás jelenléte az, ami szemantikai anomáliát eredményez a (36b) mondatban. Ezt az alábbi mondatpárok is igazolják:

- (37) a) #*Megszárította a haját, de még lehet rajta szárítani.*
 b) *Teljesen/egészen/maximálisan megszárította a haját.*
- (38) a) *Szárított egyet a haján, de még lehet rajta szárítani.*
 b) #*Teljesen/egészen/maximálisan szárított egyet a haján.*

Az unakkuzatív szerkezetekkel ellentétben, ahol az összetett eseményszerkezet következtében nemcsak megisméltésre utaló értelmezést, hanem restitutív olvasatot is kapunk az *újra* határozószóval (39a), unergatív szerkezetek csak egyszeri, megisméltésre utaló értelmezést engedélyeznek (39b) (I. SURÁNYI 2009a: 62). Az utóbbihoz hasonlóan, az áltárgyas konstrukciók egyszerű eseményszerkezte csak a megisméltésre utaló értelmezést engedélyezi, így ezen mondatok kizárólag egyértelműek (40):

- (39) a) *A kutya belezuhant újra a gödörbe.*
 b) *A kutya beleugrott újra a gödörbe.*
- (40) *Újra szárított egyet a haján.*

Azt a tényt, miszerint az áltárgyas szerkezetek esetében nem beszélhetünk az igei predikátumba kódolt, jól meghatározott természetes végeredményről vagy végpontról, alátámasztja az a megfigyelés is, miszerint ezen szerkezetek kiegészíthetők olyan alárendelt mondatokkal, amelyek kihangsúlyozzák egy jól meghatározott végpont létezésének, illetve elérésének hiányát (41), valamint olyan frázisokkal is, amelyek lexikalizálják azt a pontot, ahol az esemény lezárult (42) (I. még FARKAS–KARDOS 2018: 373 példáit is):

(41) *Attila futott egyet/egy jót anélkül, hogy elért volna valahova.*

(42) a) *Attila futott egyet az egyetemig.*

b) *A gyerekek úsztak egyet a bójáig.*

Fontos megjegyezni, hogy ez utóbbi esetben *az egyetemig*, illetve *a bójáig* adpozíciók adjunktumként (azaz határozóként) szerepelnek és nem határolják be az ige cselekvését, így ezen mondatok nem ellenpéldák arra a megszorításra, miszerint egy mondatnak vagy predikátumnak csak egy behatároló szerepű argumentuma lehet (l. GOLDBERG 1991 és TENNY 1994 egy predikátum–egy behatároló elvét).⁸ Kétszer behatárolt, következésképpen agrammatikus szerkezetek a (43) alatti mondatok lennének, ahol mind az *el* igekötő, mind az *egyed* áltárgy behatárolja az ige cselekvését (l. még CSIRMAZ 2008: 170):

(43) a) **Attila elfutott egyet (az egyetemig).*

b) **A gyerekek elúsztak egyet (a bójáig).*

Az áltárgyak eddig bemutatott szemantikai jellemvonásai kizárják az eredményeket (44), illetve minden más eleve behatárolt szerkezetet, amelyek maximális eseményt fejeznek ki, tehát igekötőt vagy rezultatív predikátumot tartalmaznak (45). Ez utóbbi megszorítás a két aspektualizáló elem (az áltárgy és az igekötő/rezultatív predikátum) közötti szemantikai inkompatibilitásnak tudható be, mely inkompatibilitás nem létezik az igekötők és a rezultatív kifejezések között, így ezek együtt is előfordulhatnak egy eseményleírásban (a [29]-beli mondatokat a [46]-ban ismételjük meg):

(44) a) **A vendég érkezett egy nagyot.*

b) **A beteg meghalt egyet.*

(45) a) **Attila elfutott egyet.*

b) **Béla pirosra festette egyet a kerítést.*

(46) a) *Béla befestett pirosra egy kerítést.*

b) *Kati kisúrolt tisztára egy kádat.*

A fenti tulajdonságok alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy az ebben a részben bemutatott áltárgyas szerkezetek szemantikai viselkedése sokban hasonlít az irodalomból ismert ún. gyenge teljesítmények (weak accomplishment, l. PIÑÓN 2008: 91–102) működéséhez, ahol a tárgyas ígét egy nem specifikus belső argumentum követi, mint pl. *festett egy képet*. Ezekhez hasonlóan az áltárgyas szerkezetek esetében:

1. A *majdnem* határozószó jelenléte kizárólag tényellenes olvasatot generál, amely tagadja a teljes esemény létezését/létrehozását, amint azt a (47a)-beli mondat által előidézett értelmezés is mutatja. Ez alátámasztja azt a hipotézist, miszerint ezen konstrukciók egyszerű eseményszerkezettel rendelkeznek.

2. Az ige előtti/utáni tárgy pozícióját elfoglalhatja egy puszta, többes számú főnév (itt az *egyed* helyett a mellékhatározói értelmű áltárgyakat használhatjuk, amelyek kötelezően egy ige előtti pozíciót foglalnak el, l. [47b]).

⁸ A *megszorítás* angol megnevezése *Unique Path Constraint* (GOLDBERG 1991: 368), illetve *Single Delimiting Constraint* (TENNY 1994: 79).

3. A konstrukció nem kódolja magába a befejezés fogalmát, ezért nem zárja ki annak a lehetőségét, ahogy azt már fentebb is láttuk, hogy az igei predikátum által kifejezett esemény folytatható vagy megismételhető legyen (l. [47c] és [47d]). Ez azt (is) jelenti, hogy a gyenge teljesítmények nem kódolják a *befejez* ige értelmezésének azt a komponensét, amelyet kizárólag az erős teljesítmények kódolnak (l. [47e]).

- (47) a) *Attila majdnem futott egyet.*
 (értelmezés: 'Attila el sem kezdte a cselekvést/nem futott egyáltalán'.)
 b) *Régen jókat/nagyokat buliztunk.*
 c) *Szárított egyet a haján, aztán később megint szárított egyet rajta.*
 d) *Újra szárított egyet a haján.*
 e) *#Attila reggel kilenc órákor lement futni egyet, aztán tíz órákor be is fejezte (azt).*

Ami a tagadást illeti (l. PIÑÓN 2008: 102–105), mivel a gyenge teljesítmények (és hasonlóképpen az áltárgyas konstrukciók) nem preszuppozíciósak, a *nem* (és *sem*) elemek jelenléte egyszerűen tagadja az ige által kifejezett cselekvés létezését. Bár az alábbi mondat nem teljesen grammatikus, mivel az *egyed*-es szerkezetek nehezen tagadhatók, azon anyanyelvi beszélők, akik nem zárják ki teljes mértékben ezt a mondatot, az 'Attila nem futott egyáltalán' értelmezést kölcsönzik neki:

- (48) **/*?Attila nem futott egyet sem.*

Végül, de nem utolsósorban, hadd ellenőrizzük az áltárgy eddig bemutatott tulajdonságait az igeosztályok skaláris szemantikai osztályozása szempontjából, ahol az ige lexikai szemantikája határozza meg a skála jelenlétét és/vagy típusát, és ahol a skála lehet nyílt vagy zárt szerkezetű. Mivel az áltárgy inkompatibilis a maximalitás fogalmával, nyílt skála alapú melléknévből képzett predikátumok megjelenhetnek az *egyed*, (*egy*) *jót*, *jókat*, (*egy*) *nagyot*, *nagyokat*, *hatalmasat* áltárgyakkal (l. [49]),⁹ viszont egyes zárt skála alapú melléknévekből képzett predikátumok, illetve főként azon zárt skála alapú melléknévekből képzett predikátumok esetében, ahol az ige már eleve magába foglalja a maximális (alsó vagy felső) értéket, az áltárgy jelenléte többnyire elfogadhatatlan mondatot eredményez (l. [50], [51]). Így az utóbbi igék kizárólag egy telicizáló igekötővel jelenhetnek meg (l. [52]), ill. KARDOS [2016: 22] példáit is):

- (49) a) **/??/OK A munkások szélesítettek egy nagyot a hídon.*
 b) **/??/OK A kukták hűtöttek/melegítettek egyet a levesen.*

⁹ Míg az általunk megkérdezett anyanyelvi beszélők eléggé eltérően ítélik meg a (49) és az (50)-beli mondatokat (van, aki egyáltalán nem fogadja el és van, aki teljes mértékben elfogadja őket, és azok, akik elfogadják ezen mondatokat, az *egyed*-et csakis az 'egy fokozatnyi', 'egy egységnyi' értelemben fogadják el), az (51)-beli mondatok esetében a megítélésben érezhetőbb volt az agrammatikuság felé való tendencia. Ezt jelzi az ötfokozatú Likert-skálán az 1-es fokozat (ami 'teljesen agrammatikus/elfogadhatatlan'-t jelöl, ezt a mondatok elején a '**' jel mutatja), a 2-es fokozat (ami 'többnyire agrammatikus/elfogadhatatlan'-t jelöl, ezt a mondatok elején a '*?' jel mutatja), valamint a 3-as fokozat (ami 'átmeneti grammatikus/agrammatikus'-t jelöl, ezt a mondatok elején a '??' jel mutatja).

- (50) a) */?? *Mari egyenesített egy jót a haján.*
 b) */?? *A tanár sötétített egyet az osztálytermen.*
- (51) a) */*? *A takarítónő ürített egyet a szobán.*
 b) */*? *A folyómeder telt egyet/egy jót.*
- (52) a) *A takarítónő kiürítette a szobát.*
 b) *A folyómeder megtelt.*

Az ebben a részben bemutatott áltárgyas szerkezetek sok szempontból különböznek nemcsak az előző fejezetben tárgyalt igekötőktől/rezultatív predikátumoktól, hanem a következő részben bemutatott igék tárgyi argumentumától is. Bár mindhárom esetben a szerkezet alapjában véve telikus, az áltárgyas igei szerkezetek telikussága nem egyenes következménye az eseménymaximalizációs operátor (MAX_E) jelenlétének, pontosabban ezen áltárgyak egy olyan aspektuális operátort kódolnak, amely egy nem maximális, kontextuálisan meghatározott alrészét veszi ki a predikátum denotációjában lévő eseménynek.

5. Az elfogyasztást és létrehozást kifejező igék tárgya. Ebben a fejezetben azt mutatjuk meg, hogy az igei predikátumok egy jól körülhatárolható osztályában, az elfogyasztási és létrehozási eseményeket leíró predikátumok osztályában egy behatárolt tárgyi argumentum ki tudja mérni az eseményt, és így telikus olvasatot kapunk (É. KISS 2008; KARDOS 2012, 2016). Az alábbi példák illusztrálják ezt a jelenséget:

- (53) a) *Kati 10 perc alatt evett egy almát.*
 b) *Gyuri 10 perc alatt ivott egy sört.*
 c) *János egy év alatt épített egy házat.*
 d) *Péter egy év alatt írt egy könyvet.*

A fenti példák egyértelműen mutatják, hogy az angolhoz hasonlóan (l. [54]) bizonyos tárgyi argumentumok lehetnek felelősek a telikus olvasatért. Az (54)-ben található példákban minden esetben kvantált jelölésű a tárgyi argumentum, tehát az igei predikátum is kvantált és telikus lesz.

- (54) a) *Kate ate an apple in 10 minutes.*
 Kati evett egy alma 10 percen.belül
 'Kati 10 perc alatt evett egy almát.'
- b) *George drank a beer in 10 minutes.*
 Gyuri ivott egy sör 10 percen.belül
 'Gyuri 10 perc alatt ivott egy sört.'
- c) *John built a house in one year.*
 János épített egy ház egy éven.belül
 'János egy év alatt épített egy házat.'
- d) *Peter wrote a book in one year.*
 Péter írt egy könyv egy éven.belül
 'Péter egy év alatt írt egy könyvet.'

Ugyanakkor egy fontos különbség is megfigyelhető az angol és a magyar adatok között a tárgyalta igeosztályban az atelikus/telikus olvasatokat illetően. Míg az angolban behatárolt tárgy esetében egyértelműen a telikus olvasat a preferált, a magyarban az atelikus olvasat is könnyedén elérhető, amint azt az alábbi példák is mutatják:

- (55) a) *Kati 10 percig evett egy almát, de nem ette meg az egészet.*
 b) *Gyuri 10 percig ivott egy sört, de nem itta mind meg.*
 c) *János egy évig épített egy házat, de nem fejezte be.*
 d) *Péter egy évig írt egy könyvet, de nem fejezte be.*

A fenti példák angol megfelelőit a legtöbb anyanyelvi beszélő kizárólag telikusan tudja értelmezni, míg másoknak elfogadható az atelikus olvasat is bizonyos kontextuális feltételek mellett (l. TENNY 1994: 24, 32–33). Amennyiben a magyarban igekötővel vagy rezultatív predikátummal fordulnak elő a fenti példákban található igék, kötelezően telikus olvasatot kapunk, ami könnyen előrejelezhető, ha eseménymaximalizációt feltételezünk az ilyen mondatokban (l. még KARDOS 2016: 29).

- (56) a) *Kati 10 perc alatt/*10 percig megevett egy almát.*
 b) *Gyuri 10 perc alatt/*10 percig megivott egy sört.*
 c) *János egy év alatt/*egy évig felépített egy házat.*
 d) *Péter egy év alatt/*egy évig megírt egy könyvet.*

További példák szemléltetik, hogy a magyar nyelv aspektusrendszere számára releváns, hogy egy adott predikátum elfogyasztást/létrehozást ír-e le, vagy csupán valamilyen állapotváltozást. Ilyen értelemben, például az (57b) mondat azt fejezi ki, hogy az esemény során a kerítés állapota változik, például más lesz a színe (É. KISS 1995, 2005, 2008; KARDOS 2016).

- (57) a) *Béla egy hónap alatt festett egy festményt.*
 b) *Béla (*egy hónap alatt) festett egy kerítést.*
 (58) a) *Csaba egy hónap alatt faragott egy csónakot.*
 b) *Csaba (*egy hónap alatt) faragott egy fadarabot.*

Az (a) példák létrehozási eseményeket írnak le, melyek telikusnak értelmezhetők a behatárolt tárgyaknak köszönhetően. Az állapotváltozást leíró (b) példák ezzel szemben nem értelmezhetőek telikusan csupán egy behatárolt tárgy jelenlétében. Ebben az esetben a telikus olvasathoz egy igekötőre vagy rezultatív kifejezésre van szükség, mint az alábbi példákban:

- (59) a) *Béla egy hónap alatt lefestett/pirosra festett egy kerítést.*
 b) *Csaba egy hónap alatt szétfaragott egy fadarabot.*

Hasonló példákat találunk az eredmények osztályában is (VENDLER 1957/1967), amint azt az alábbi mondatok is illusztrálják (l. még KARDOS 2012: 176–177, ill. KARDOS 2016: 25 mondatait).

- (60) a) *Júlia tört egy darab kenyeret.*
 b) *Júlia *(el)tört egy vázát.*
- (61) a) *Dorka tépett/szakított egy darab papírt.*
 b) *Dorka *(el)tépett/*(el)szakított egy függönyt.*

Az (a) példák létrehozási eseményeket írnak le, így az igeikötő nem szükséges az inherensen telikus eseményleírásokban. A (b) példák ezzel szemben állapotváltozást jellemeznek, ezekben a példákban az igeikötő hiánya agrammatikus mondatokat eredményez. Ez utóbbi jelenséget KARDOS (2012, 2016) azzal magyarázza, hogy a magyarban a telikusságot kötelezően jelölni kell egy, a VP által leírt eseményt közvetlenül behatároló elemmel, ami egy igeikötő vagy rezultatív predikátum lehet a (b) példákban.¹⁰

6. Összegzés. Jelen tanulmányban három olyan jelölő elemet mutattunk be, amelyek telikus értelmezéshez vezetnek a magyarban. Egyrészt, az igeikötők és a rezultatív predikátumok egy olyan aspektuális operátort kódolnak, amely az igei predikátum denotációjában lévő esemény legnagyobb, azaz maximális részét ragadja ki. Ezzel ellentétben az *egyet*, *(egy) jót*, *jókat*, *(egy) nagyot*, *nagyokat*, *hatalmasat* stb. áltárgyak egy olyan operátort kódolnak, amely egy kontextuálisan meghatározott, nem maximális alrészét veszi ki a predikátum denotációjában lévő eseménynek. Végül, az elfogyasztást és létrehozást kifejező igeik esetében a telikusság nem jelent feltétlenül maximalizációt, hiszen ezen operátor hiányában is beszélhetünk telikusságról. Bár mindhárom esetben telikus szerkezetekről beszélünk, a telikus olvasatot mindhárom esetben másként érzük el. Következésképpen ebben a nyelvben a telikus predikátumok osztálya egyértelműen heterogén.

Kulcsszók: szituációs aspektus, igeikötő, rezultatív predikátum, áltárgy, elfogyasztást és létrehozást kifejező igeik belső argumentuma, telikusság, esemény-maximalizáció, magyar nyelv.

Hivatkozott irodalom

- BEAVERS, JOHN 2012. Lexical aspect and multiple incremental themes. In: DEMONTE, VIOLETA – MCNALLY, LOUISE eds., *Telicity and change of state in natural language: Implications for event structure*. Oxford University Press, Oxford. 23–59. <http://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199693498.003.0002>
- BORER, HAGIT 2005. *The normal course of events: Structuring sense 2*. Oxford University Press, Oxford. <http://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199263929.001.0001>

¹⁰ KARDOS (m. e.) részletesen tárgyalja az elfogyasztást és létrehozást kifejező igei predikátumok aspektuális tulajdonságait a magyarban és az angolban. Elméletének központi állítása szerint az ezen osztályba tartozó telikus predikátumok abban térnek el az egyéb állapotváltozást kifejező telikus predikátumoktól, hogy a végponton kívül az esemény kezdeti pontját is lexikalizálják. Ez annak köszönhető, hogy az elfogyasztott vagy létrehozott téma argumentumok belső szerkezete pontosan meghatározza az ige által kódolt skaláris argumentum szerkezetét. Hasonló kapcsolat a skála és a téma argumentum között egyéb igeosztályokban nem figyelhető meg.

- CSIRMAZ, ANIKÓ 2008. Accusative Case and Aspect. In: É. KISS ed. 2008: 159–200. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8_8
- CSIRMAZ, ANIKÓ 2009. Scales, verbs and verbal prefixes. *The 9th International Conference on the Structure of Hungarian*. Debreceni Egyetem, Debrecen. http://home.utah.edu/~u0587010/Papers_files/CsirmazICSH9Final.pdf
- DOWTY, DAVID 1979. *Word meaning and Montague grammar*. Reidel, Dordrecht. <http://doi.org/10.1007/978-94-009-9473-7>
- É. KISS, KATALIN 1995. The definiteness effect revisited. In: KENESEI, ISTVÁN ed., *Approaches to Hungarian 5*. JATE, Szeged. 63–88.
- É. KISS KATALIN 2004. Egy igekötő elmélet vázlatja. *Magyar Nyelv* 100: 15–42.
- É. KISS, KATALIN 2005. First steps towards a theory of the verbal particle. In: PIÑÓN, CHRISTOPHER – SIPTÁR, PÉTER eds., *Approaches to Hungarian 9*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 57–88.
- É. KISS, KATALIN 2008. The Function and the Syntax of the Verbal Particle. In: É. KISS ed. 2008: 17–55. http://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8_2
- É. KISS, KATALIN ed. 2008. *Event Structure and the Left Periphery. Studies on Hungarian*. Springer, Dordrecht. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8>
- FARKAS, IMOLA-ÁGNES 2013. *Resultative Constructions in English and Romanian: A Comparative Analysis*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- FARKAS IMOLA-ÁGNES 2017. Miért nem tud Mari két óra alatt sétálni egyet? Az ige + egyet szerkezet és az *alatt* határpontos időmódosító összeférhetlenségéről. *Nyelvés Irodalomtudományi Közlemények* 61: 119–138.
- FARKAS, IMOLA-ÁGNES – KARDOS, ÉVA 2018. Non-maximal event delimitation in Hungarian. *Argumentum* 14: 368–382.
- FILIP, HANA 2008. Events and maximalization: The case of telicity and perfectivity. In: ROTHSTEIN, SUSAN ed., *Theoretical and crosslinguistic approaches to the semantics of aspect*. John Benjamins, Amsterdam. 217–256. <http://doi.org/10.1075/la.110.10fil>
- FILIP, HANA – ROTHSTEIN, SUSAN 2006. Telicity as a semantic parameter. In: LAVINE, JAMES – FRANKS, STEVEN – FILIP, HANA – TASSEVA-KURKTCHEVA, MILA eds., *Formal Approaches to Slavic Linguistics (FASL) 14*. University of Michigan Slavic Publications, Ann Arbor. 139–156.
- GOLDBERG, ADELE 1991. It Can't Go Down the Chimney Up: Paths and the English Resultative. In: SUTTON, LAUREL A. – JOHNSON, CHRISTOPHER – SHIELDS, RUTH eds., *Proceedings of the Seventeenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Berkeley Linguistics Society, Berkeley. 368–378. <https://doi.org/10.3765/bls.v17i0.1614>
- GOLDBERG, ADELE – JACKENDOFF, RAY 2004. The English Resultative as a Family of Constructions. *Language* 80: 532–568. <https://doi.org/10.1353/lan.2004.0129>
- HALM, TAMÁS 2012. Unergative and/or Unaccusative: On the Argument Structure, Semantics and Syntax of Semelfactives in Hungarian. In: SURÁNYI, BALÁZS – VARGA, DIÁNA eds., *Proceedings of the First Central European Conference in Linguistics for postgraduate students*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest. 104–117.
- HAY, JENNIFER – KENNEDY, CHRISTOPHER – LEVIN, BETH 1999. Scalar structure underlies telicity in degree achievements. In: MATTHEWS, TANYA – STROLOVICH, DEVON

- eds., *SALT 9*. CLC Publications, Ithaca (NY). 127–144. <http://doi.org/10.3765/salt.v9i0.2833>
- KARDOS, ÉVA 2012. *Toward a Scalar Semantic Analysis of Telicity in Hungarian*. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem, Debrecen.
- KARDOS, ÉVA 2016. Telicity marking in Hungarian. *Glossa: a journal of general linguistics*. 1: 1–37. <http://doi.org/10.5334/gjgl.52>
- KARDOS, ÉVA m. e. Situation aspectual properties of creation/consumption predicates. *Acta Linguistica Academica*.
- KENNEDY, CHRISTOPHER – LEVIN, BETH 2008. Measure of change: the adjectival core of degree achievements. In: McNALLY, LOUISE – KENNEDY, CHRISTOPHER eds., *Adjectives and adverbs: Syntax, semantics and discourse*. Oxford University Press, Oxford. 156–182.
- KIEFER FERENC 1992. Az aspektus és a mondat szerkezete. In: KIEFER FERENC szerk., *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 797–886.
- KIEFER, FERENC 1994. *Aspect and syntactic structure*. In: KIEFER, FERENC – É. KISS, KATALIN eds., *The syntactic structure of Hungarian. Syntax and Semantics 27*. Academic Press, New York – San Diego. 415–463.
- KIEFER FERENC 2006. *Aspektus és akciómínőség. Különös tekintettel a magyar nyelvre*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KIEFER FERENC – LADÁNYI MÁRIA 2000. Az igekötők. In: KIEFER FERENC szerk., *Strukturális magyar nyelvtan 3*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 453–518.
- KRIFKA, MANFRED 1998. Nominal reference, temporal constitution and quantification in event semantics. In: BARTSCH, RENATE – VAN BENTHEM, JOHAN – VAN EMDE BOAS, PETER eds., *Semantics and contextual expression*. Foris, Dordrecht. 75–115.
- LANDMAN, FRED 1992. The progressive. *Natural Language Semantics* 1: 1–32. <https://doi.org/10.1007/bf02342615>
- LEVIN, BETH – RAPPAPORT HOVAV, MALKA 1995. *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. The MIT Press, Cambridge (MA).
- LEVIN, BETH – SELLS, PETER 2009. Unpredicated particles. In: WEE, LIAN-HEE – UYECHI, LINDA eds., *Reality exploration and discovery: Pattern interaction in language and life*. CSLI Publications, Stanford. 303–324.
- PIÑÓN, CHRISTOPHER 2001. Töprengtem egyet: azon, hogy mit jelent az egyet. In: BAKRÓ-NAGY MARIANNE – BÁNRÉTI ZOLTÁN – É. KISS KATALIN szerk., *Újabb tanulmányok a strukturális magyar nyelvtan és a nyelvtörténet köréből*. Osiris, Budapest. 182–198.
- PIÑÓN, CHRISTOPHER 2008. Weak and strong accomplishments. In: É. KISS ed. 2008: 91–106. http://doi.org/10.1007/978-1-4020-4755-8_5
- ROTHSTEIN, SUSAN 2004. *Structuring Events. A Study in the Semantics of Lexical Aspect*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht. <http://doi.org/10.1002/9780470759127>
- SMITH, CARLOTA 1991. *The Parameter of Aspect*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht. <http://doi.org/10.1007/978-94-011-5606-6>
- SURÁNYI, BALÁZS 2009a. „Incorporated” locative adverbials in Hungarian. In: É. KISS, KATALIN ed., *Adverbs and Adverbial Adjuncts at the Interfaces*. Mouton de Gruyter, Berlin. 39–74. <https://doi.org/10.1515/9783110214802.1.39>
- SURÁNYI, BALÁZS 2009b. Verbal particles inside and outside vP. *Acta Linguistica Hungarica* 56: 201–249. <https://doi.org/10.1556/aling.56.2009.2-3.3>

- SZILI KATALIN 2001. A perfektivitás mibenlétéről a magyar nyelvben a *meg* igekötő funkciói kapcsán. *Magyar Nyelv* 97: 263–282.
- SZILI KATALIN 2015. Az inchoatívumokról a melléknévi tövű igeképzés kapcsán a magyar nyelvben. *Magyar Nyelvőr* 139: 464–476.
- TENNY, CAROL 1994. *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht. <http://doi.org/10.1007/978-94-011-1150-8>
- VENDLER, ZENO 1957/1967. Verbs and times. *Philosophical Review* 56: 143–160. Második kiadása: *Verbs and times. Linguistics in Philosophy*. Cornell University Press, Ithaca. 97–121. <http://doi.org/10.2307/2182371>
- VERKUYL, HENK J. 1972. *On the Compositional Nature of the Aspects*. Reidel, Dordrecht. <http://doi.org/10.1007/978-94-017-2478-4>
- VERKUYL, HENK 1993. *A theory of aspectuality: the interaction between temporal and a-temporal structure*. Cambridge University Press, Cambridge. <http://doi.org/10.1017/CBO9780511597848>
- WECHSLER, STEPHEN 2005. Resultatives under the ‘Event-Argument Homomorphism’ Model of Telicity. In: ERTESCHIK-SHIR, NOMI – RAPOPORT, TOVA eds., *The Syntax of Aspect. Deriving Thematic and Aspectual Interpretation*. Oxford University Press, Oxford. 255–273. <http://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199280445.003.0012>
- WECHSLER, STEPHEN – LEE, YAE-SHEIK 1996. The domain of direct case assignment. *Natural Language and Linguistic Theory* 14: 629–664. <https://doi.org/10.1007/bf00133600>

Marking situation aspect in Hungarian

In the present paper, we aim to explore three different telicity-marking strategies in Hungarian. In terms of these strategies, telic interpretations can arise (i) through event-maximalization encoded in verbal particles and resultative phrases of change of state or location, (ii) through pseudo-objects such as *egyed* ‘one.ACC’, (*egy*) *jót* ‘(one) good.ACC’, *jókat* ‘good.PL.ACC’, (*egy*) *nagyot* ‘(one) big.ACC’, *nagyokat* ‘big.PL.ACC’, *hatalmasat* ‘huge.ACC’, etc., and (iii) through bounded objects of creation and consumption predicates. We show that although telicity is always a direct consequence of the fact that the verbal predicate is quantized, it can arise both in the presence of maximalization over events (cf. verbal particles and resultative phrases) and in its absence (cf. pseudo-objects and created/consumed objects). Based on these three different strategies in the expression of telicity, we conclude that the class of telic predicates is clearly heterogeneous in Hungarian.

Keywords: situation aspect, particle, resultative predicate, pseudo-object, created and consumed object, telicity, event maximalization, Hungarian.

FARKAS IMOLA-ÁGNES
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

KARDOS ÉVA
Debreceni Egyetem